

माण्डवी गाउँपालिका गाउँसभाको सोह्रौँ अधिवेशनमा गाउँपालिकाका अध्यक्ष श्री नम राज
अधिकारीज्यूले प्रस्तुत गर्नुभएको आर्थिक वर्ष ०८१/०८२ को

नीति तथा कार्यक्रम

माण्डवी गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय

जस्पुर, प्यूठान
लुम्बिनी प्रदेश, नेपाल
मिति २०८१/०३/०९

सम्पूर्ण गाउँसभाका सदस्यहरु,
सम्पूर्ण राष्ट्रसेवक कर्मचारी तथा
उपस्थित सम्पूर्ण महानुभावहरु ।

माण्डवी गाउँपालिकाले हालसम्म हासिल गरेका उपलब्धिलाई संस्थागत गर्दै दिगो शान्ति, सुशासन, विकास र समृद्धिको पाइलातर्फ अग्रसर हुने उद्देश्यका साथ आर्थिक वर्ष २०८१/८२ को वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम यस गरिभामय सभा समक्ष प्रस्तुत गर्ने अनुमति चाहन्छु । यस अवसरमा नेपाली जनताले पटक-पटक गर्दै आएका जनयुद्ध र जनआन्दोलन लगायत सबै प्रकारका आन्दोलन, त्याग र बलिदानको गौरवपूर्ण इतिहासलाई स्मरण गर्दै देश र जनताका निम्ति जीवन उत्सर्ग गर्ने अमर शहिदहरुप्रति उच्च श्रद्धाकासाथ भावपूर्ण श्रद्धाञ्जली अर्पण गर्दछु । संघर्षको दौरानमा घाइते, अपाङ्ग, शहिद परिवार, बेपत्ता नागरिक र तिनका परिवारप्रति हार्दिक सम्मान व्यक्त गर्दछु । सुशासन, सामाजिक न्याय र समृद्धिको माध्यमबाट माण्डवी गाउँपालिकाको समग्र विकासलाई जनतासामु पुऱ्याउनेतर्फ प्रस्तुत नीति तथा कार्यक्रम लक्षित हुनेछ ।

नेपालको संविधान, सोह्रौं आवधिक योजना, दिगो विकासका लक्ष्य एवम्, संघीय सरकार तथा लुम्बिनी प्रदेश सरकारको नीति तथा कार्यक्रम, लुम्बिनी प्रदेशको दोस्रो आवधिक योजनाको अवधारणापत्र, दश वर्षे दीर्घकालीन रणनीतिक योजना, माण्डवी गाउँपालिकाको आवधिक योजना, गाउँपालिका वासिको ईच्छा चाहनाहरु, निर्वाचनका क्रममा लिएको प्रतिवद्धताहरु यस नीति तथा कार्यक्रमका प्रमुख आधारहरु हुन । माण्डवी गाउँपालिकाको अध्यक्षको हैसियतले मेरो कार्यकालमा तेस्रो पटक आर्थिक वर्ष २०८१/०८२ को वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम, यस गरिभामय गाउँसभा समक्ष प्रस्तुत गर्न पाउँदा म अत्यन्तै हर्षित छु । म जनताको सेवा प्रवाहका लागि दिनरात खटेको छु । जनताको समस्यामा वुझ्न प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रुपमा जनताको घरदैलोमा गई त्यहाँको अवस्था वुझेको छु । छिटो छरितो सेवा प्रवाहका लागि हरदम प्रयासरत छु र रहने पनि छु । गाउँपालिकाले गर्ने हरेक निर्णय पक्रियामा समन्वय, सहअस्तित्व र सहकारीलाई मुल मर्म सम्झिदै जिम्मेवारी वहन गरेको छु । एक वर्षको अवधिमा मलाई हरेक काममा सघाउ पुऱ्याउने, रचनात्मक सल्लाह सुझाव दिने सम्पुर्ण तह र तप्काका व्यक्तित्वहरु प्रति आभारी छु ।

हाम्रो गाउँपालिका भौगोलिक, प्राकृतिक, ऐतिहासिक, सांस्कृतिक एवं पर्यटकीय महत्वका दृष्टिकोणले प्रचुर सम्भावना भएको पालिका हो । यसैगरी कृषि उत्पादन र पशुपालनमा पनि उत्तिकै सम्भावना रहेको छ । यी क्षेत्रको द्रुत विकासको लागि हाम्रा सामू अझै पनि थुप्रै चुनौतीहरु छन् । आर्थिक तथा सामाजिक क्षेत्रमा पछाडी परेका वर्ग तथा समुदायलाई विकासको मूल प्रवाहमा ल्याउन, उत्पादनशील क्षेत्रमा लगानी वृद्धि गरी रोजगारी सृजना गर्न, कृषि क्षेत्रको आधुनिकीकरण, व्यावसायीकरण र बजारीकरण गर्न, विविधकरण गर्न तथा पर्यटन विकासबाट रोजगारी सिर्जना गर्न, वन जंगलको संरक्षण गर्दै वातावरणीय सन्तुलनलाई कायम राख्न, भौतिक पूर्वाधारका क्षेत्रमा लगानी बढाउन तथा विकासको अपेक्षित प्रतिफल सबै वर्ग र समुदायमा समान रुपले पुऱ्याउन, आन्तरिक आयको दायरालाई फराकिलो

बनाई आन्तरिक व्यवस्थापनलाई चुस्त र दुरुस्त बनाउन, सुशासन कायम राख्न र संस्थागत सुदृढीकरण गर्ने जस्ता जिम्मेवारी हाम्रो सामु रहेको कुरा स्मरण गराउन चाहन्छु ।

सिमित स्रोत साधनबाट जनताका असिमित आवश्यकता सम्बोधन गर्नपर्ने वाध्यताका विच विभिन्न प्राकृतिक प्रकोपको समेत सामना गर्नु परिरहेको छ । विगतका वर्षमा अविरल वर्षातका कारण पहिरो र यस वर्ष विभिन्न वन तथा वस्तीमा आगलागिले गर्दा माण्डवी गाउँपालिका अत्यन्तै मारमा परेको छ । घर पुर्निर्माण, वस्ती स्थान्तरणको प्रक्रिया अगाडी वढाईएको भएतापनि पुर्णता दिन सकिएको छैन । नेपालको संविधान अनुसार तीन तहको सरकार मध्ये जनताको सबैभन्दा नजिकको सरकार स्थानीय सरकारको बजेट तथा कार्यक्रम आफैले बनाउने यस गरिमामय सभामा हामी रहिरहदा जनताका विकासका चाहनाका साथै जनताको स्वास्थ्य सुरक्षा र मानविय जीवनको रक्षा समेतलाई ध्यान दिई नीति कार्यक्रम र वजेट तर्जुमा हाम्रो प्राथमिकता रहन जाने कुरामा दुईमत रहनेछैन ।

आदरणीय गाउँसभा सदस्य ज्युहरु,

आर्थिक वर्ष २०८०/०८१ खर्चको सामान्य विश्लेषण

विनियोजन रकम	प्रतिशत	शिर्षक	प्रतिशत
४० करोड ७ लाख ४४ हजार ३ सय १२	६०.५१	चालु	६१.२
		पूँजीगत	५८.८७

चालु आर्थिक वर्षको बजेट स्वीकृत गर्दा रु. ४१ करोड २२ लाख ७१ हजार ३ सय १२ अनुमान गरिएकोमा हालसम्म आय तर्फ ३२ करोड १८ लाख ०३ हजार १ सय १३ रुपैया ९५ पैसा गाउँपालिकाको संचित कोषमा प्राप्त भएको छ । चालु खर्च तर्फ २९ करोड २२ लाख २६ हजार ३ सय १२ रुपैयाँ व्यय अनुमान गरिएकोमा हालसम्म रु. १७ करोड ८८ लाख ४२ हजार ९ सय ३६ रुपैयाँ ९५ पैसा (६१.२ प्रतिशत) खर्च भएको छ । पूँजीगत खर्च तर्फ ११ करोड ९९ लाख ९५ हजार रुपैयाँ विनियोजन भएकोमा हालसम्म ७ करोड ०६ लाख ४३ हजार ७ सय ०६ रुपैयाँ (५८.८७ प्रतिशत) खर्च भएको छ । हाल सम्मको चालु र पूँजीगत खर्च ६०.५१ प्रतिशत रहेको छ । प्रकोप व्यवस्थापन कोषमा ७० लाख ७३ हजार ६ सय ९७ रुपैयाँ १५ पैसा आम्दानी गरिएकोमा हालसम्म ०९ लाख ४१ हजार १ सय ७० रुपैयाँ खर्च भएको छ । गाउँपालिकाको विकास, जनताको चाहाना र आवश्यकता पुरा गर्नका लागि हामी दृढ लक्ष्य र संकल्प लिएर आएका छौँ । स्थानिय सरकारले गरेका महत्वपूर्ण गाउँपालिका गौरवका आयोजनाहरु १५ शैयाको अस्पताल निर्माण, मर्काबाड र रम्दिमा स्वास्थ्य चौकी निर्माण जस्ता आयोजनाहरुलाई सम्पन्न भएका छन । यसरी सम्पन्न भएका आयोजनाहरुलाई यसै वर्ष देखि सञ्चालनमा ल्याईनेछ । गाउँपालिका वासिन्दालाई निरन्तर रुपमा खानेपानी सुविधा

उपलब्ध गराउन विभिन्न स्थानमा लिफ्ट खानापानी आयोजना कार्यान्वयन गरिनेछ । कालिखोला एकचोटे सडक निर्माण कार्य सुचारु भईसकेको छ र यसै आर्थिक वर्षमा सम्पन्न हुनेछ । अन्य आयोजना तथा कार्यक्रमहरूको समेत समिक्षा गर्दै त्यसबाट राम्रो शिक्षा लिदै हाम्रा आयोजना तथा कार्यक्रमलाई कार्यान्वयन योग्य बनाउन, जनमुखी बनाउन तथा जनताले अपनत्व लिन सक्ने गरि संचालन गर्नेछौं । आर्थिक वर्ष २०८१/०८२ नीति तथा कार्यक्रम सफल पार्न यहाँहरूको अधिकतम सहयोगको अपेक्षा सहित म माण्डवी गाउँपालिकाको आर्थिक वर्ष २०८१/०८२ का लागि नीति तथा कार्यक्रम प्रस्तुत गर्ने अनुमति चाहन्छु ।

क्षेत्रगत नीतिहरू:

१. आर्थिक विकास क्षेत्र:

- कृषि, पशुपालन तथा दुध तथा मासुमा आत्मनिर्भर हुने र आय आर्जनको मुख्य आधारका रूपमा स्थापित गर्ने रणनीति लिई फलफुल खेती, पशुपालन, वीउ तथा घास उत्पादनमा जोड दिदै विभिन्न स्थानमा सिँचाई कुलो निर्माणका लागि पहल गरिनेछ । विपदबाट प्रभावित सिँचाई कुलोहरूको निर्माण कार्य अगाडी वढाईनेछ । यसै आर्थिक वर्ष सुचिकृत कृषकहरूलाई परिचय पत्र वितरण गरिनेछ ।
- टोल विकास संस्था, कृषक समुह, सहकारी संस्थाहरूको संगको लागत साझेदारीमा स्वरोजगारमुखी कार्यक्रम सञ्चालन गर्दै एक गाउँ एक उत्पादन कार्यक्रम मार्फत गाउँपालिका भित्रका सम्पूर्ण वडाहरूलाई उत्पादनसंग जोडी आत्मनिर्भर गाउँपालिका बनाउन पकेट क्षेत्रको रूपमा विकास गरिनेछ ।
- कृषि क्षेत्रको उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि गरी रोजगारीमा वृद्धि गर्न कृषिमा विविधकरण, व्यावसायीकरण, यान्त्रीकरणमा जोड दिदै कृषि कार्यमा लाग्ने समय घटाउन लागत साझेदारीमा कृषक, कृषि समुह वा कृषि सहकारीहरूलाई कृषि यान्त्रिकरणमा दिईएको छ । कृषकले गाउँ गाउँमा उत्पादन गरेको कृषि उपजलाई उत्पादित स्थलमा गल्न वा सडनबाट बचाउनका लागि तथा विक्रिवितरण नहुने समस्याबाट राहत पाउनका लागि कृषि उपजको बजारीकरण गर्नका लागि आवश्यक व्यवस्था मिलाईनेछ ।
- वडा नं १ लाई अमिलो जातका फलफुल पकेट क्षेत्रको रूपमा विकास गर्ने, मर्काबाड स्मार्ट कृषि कार्यक्रमलाई कृषि सहकारी मार्फत उत्पादित कृषि उपजको बजारीकरणमा ध्यान दिइनेछ । वडा नं ३ लाई तरकारी तथा खाद्यान्य पकेट तथा च्याउ पकेट क्षेत्रको रूपमा, वडा नं ४ लाई मसलाबाली पकेट क्षेत्रको रूपमा विकास गरिनेछ । वडा नं ५ लाई बाख्रा पकेट क्षेत्रको रूपमा विकास गरिनेछ । **एक वडा एक रिचार्ज पोखरी** कार्यक्रमलाई यसै वर्ष निर्माण सम्पन्न गरिनेछ ।
- विगतमा अनुदानमा वितरण गरिएका कृषि यान्त्रीकरण तथा पशुहरूको अवस्थाको अनुगमन गरी सबैको हित अनुकूल प्रयोग गर्ने व्यवस्था गरिनेछ । दुरुपयोग गर्ने लाभग्राहीहरूलाई अनुदान लगायत अन्य सुविधाहरू कटौती गरी हर्जना तिराईनेछ । उत्कृष्ट प्रयोग गर्ने लाभग्राहीलाई पुरस्कृत गरिनेछ ।

- कृषिमा विउ पुँजी पैचो कार्यक्रम लागु गरिनेछ ।
- माण्डवी गाउँपालिकाका कृषकहरूलाई पशुजन्य उत्पादन वृद्धि गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ ,पशु उपचारका लागि प्रत्येक वडामा पशु घुम्ती शिविर सञ्चालन गरिनेछ । पशु दुग्ध उत्पादनको सम्भावनालाई मध्यनजर गरी सम्भाव्य स्थानहरूमा उन्नत जातका भैसी अनुदानको रूपमा वितरण गरी उत्पादित दुधलाई वजारीकरणका लागि दुग्ध डेरी खोल्नका अनुदान दिइनेछ । दक्सुने र दमारेमा मकैको विउ उत्पादनको सम्भाव्यताका लागि विशेषज्ञ सँग परामर्श गरिनेछ ।
- कृषि उपज तथा कृषिजन्य उत्पादनमा आत्मनिर्भरताका लागि उद्यमशिलताको प्रवर्द्धन गर्न व्यवसायिक किसानहरूलाई सर्वसुलभ तरिकाबाट गुणस्तरीय विउ,मल, किटनाशक औषधि उपलब्ध गराइनेछ । कृषकलाई अनुदान वितरण गर्दा तालिम लिएर व्यवसायिक कृषि गरिरहेका कृषकलाई छनौट गरिनेछ ।
- फलफुल नर्सरी र वेर्ना रोपणलाई व्यापक रूपमा विस्तार गरी पालिकालाई मौषमी फलफुलमा आत्मनिर्भर गराउने नीति लिइनेछ ।
- गाँजाखेती विकासको लागि केन्द्रमा कानुनी व्यवस्था भएपछि गाजाँ खेतीको सम्भाव्यता अध्ययन गरी पालिकामा आय आर्जनको प्रमुख श्रोतको रूपमा विकास गरिनेछ ।
- गाउँपालिका भित्र रहेका सक्रिया रूपमा सञ्चालनमा रहेका समुह, आमा समुह कृषि सहकारी महिला सहकारीहरूलाई सामुहिक उत्पादनमा जोड्नका लागि विशेष अनुदानको व्यवस्था गरिनेछ । ३ वर्ष सम्म निस्कृय संस्थालाई विघटन गरिनेछ । गाउँपालिकामा सहज ढंगबाट किसानलाई रासायनिक मल उपलब्ध गराउनका लागि कृषि सहकारीलाई मलको डिपो संचालन गर्ने गरी कार्ययोजना बनाइनेछ ।
- गाउँ गाउँमा लगानी रहेको गरिबी निवारण कोषको नाममा भएको रकमको उच्चतम सदुपयोग गर्नका लागि कोषको रकमलाई सोही समुहको सहकारीमा रुपान्तरण गरि सो रकमलाई व्यवस्थित गराइनेछ ।
- गाउँपालिकामा कृषि समुह वा अन्य समुहहरू तथा व्यक्ति समेतलाई बैंक तथा वित्तिय क्षेत्रले गरेको लगानी उद्देश्य अनुरूप नभएकाले ऋण लगानी गर्ने वित्तिय संस्थाहरूसँग समन्वय गरी लगानीलाई उत्पादनमुलक क्षेत्रमा मात्र लगाउन कडाइका साथ नियमन गरिनेछ ।
- ऐतिहासिक धार्मिक तथा पर्यटकिय क्षेत्र उदयपुरको दरबारको संरक्षणका लागि स्थानीय समुदायलाई परिचालन गरी त्यसको विकास र प्रचार प्रसार गरी गाउँपालिकाको प्रमुख प्रयटकिय क्षेत्रको रूपमा विकास गरिनेछ । ठुलिलेखमा पर्यटकीय क्रियाकलाप सञ्चालनमा वढोत्तरी ल्याउन छिमेकी बंगलाचुली गाउँपालिका सँग आपसी समन्वय र साझेदारी गरी यस क्षेत्रको विकास ,रोजगारी सृजना तथा आमदानीका क्रियाकलाप वढाउने क्रियाकलाप सञ्चालन गरिनेछ ।

- माडी खोलामा र्याफ्टिङको सम्भावना र सञ्चालनको सम्बन्धमा सम्भाव्यता अध्ययन गरिनेछ । गाउँपालिकाका अन्य पर्यटकिय क्षेत्रहरूको पहिचान गरि जस्तै थानकोट पर्यटकिय क्षेत्र ,विरेलेख पर्यटन क्षेत्र, बाघपाइला, पुकरुक सहिद पार्कहरूको विकास गरी आन्तरिक र बाह्य पर्यटकीय गन्तव्यको रूपमा विकास गर्ने नीतिलाई निरन्तरता दिईनेछ ।
- हाम्रो जिल्ला स्वर्गद्वारी पवित्र तपोभूमिको क्षेत्र हो यहाँ थुप्रै आन्तरिक तथा बाह्य पर्यटकको आगमन र बहिगमन यसै गाउँपालिकाबाट हुने भएकाले ति पर्यटकलाई हाम्रो स्थानीय भाषा कला संस्कृति सहित स्थानीय खानपीन गर्नका लागि सम्भावित स्थानमा होमस्टे संचालन गर्ने गरी अध्ययन सुरु गरिनेछ । माण्डवीको केन्द्र देखि स्वर्गद्वारी सम्म जोड्ने पदमार्गको अध्ययन गरिनेछ ।
- बाँझो जग्गाको एकिकृत तथ्यांक संकलन गरी उक्त जग्गा सुहाँउदो बालि नाली छनौट गरी उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि गराउन पहल गरिनेछ । गाउँपालिका भित्र तुलनात्मक लाभको क्षेत्र पहिचान गर्न अध्ययन अनुसन्धान सुरु गरिनेछ ।
- यो आर्थिक बर्षको ३ महिनामा गरिव घर परिवार पहिचान कार्य सम्पन्न गरिनेछ । **गरीवको चुलोमा स्थानीय सरकार** नारा बनाई व्यवहारमा प्रत्याभूति दिलाईनेछ ।
- प्राङ्गारिक खेतीको प्रवर्द्धन गर्न नमुनाको रूपमा **एक प्राङ्गारिक वडा निर्माण** गर्न ठोस योजना बनाईनेछ । माटोको उर्वरा शक्तिको दीगो व्यवस्थापन गर्न माटोको अम्लीयपन घटाउन र उत्पादन वृद्धि गर्न प्रारङ्गिक खेतीलाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।
- वैदेशिक रोजगारीवाट फर्केका वा देशमै केही गरौ भन्ने हुटहुटी भएका १८ बर्ष देखि ४० बर्ष सम्मका युवाहरूको समुह निर्माण गरी कम्तीमा ५० रोपनी र सार्वजनिक तथा नीजि जग्गाको चक्लाबन्दी गरी पालिकाको प्राविधिक तथा पालिका प्रमुखको नेतृत्वमा कृषि फर्मको विकास गरी संचालन गरीनेछ । एक वर्ष भित्रका **नेपालमै गरे के हुदैन** भन्ने भनाई व्यवहारमा स्थापित गरिनेछ । ।
- पालिकाका नदि किनारका कृषि योग्य जमिनलाई **कृषि करीडोरको** रूपमा परिभाषित गरिनेछ ।
- कृषि विमा कार्यक्रम मार्फत आगलागी, डुवान, असिना, खडेरी, अतिवृष्टी अनावृष्टी, भुक्षय, महामारी रोग, किरा लगायत प्राकृतिक प्रकोप तथा बनेलको आक्रमणवाट क्षति व्यहारेका कृषकको लाभको लागि राहत पाउने व्यवस्था मिलाईनेछ ।
- वन्यजन्तुबाट हुने क्षति न्युनीकरण का लागि विद्युत्तीय तारवार, गेटजाली, सहितको घेरावार लगायत पुर्वाधार निर्माण गरिनेछ ।

२. सामाजिक विकास क्षेत्र:

शिक्षा

- सामुदायिक विद्यालय रुपान्तरण कार्यक्रम अन्तर्गत विद्यालय शिक्षालाई प्रविधि मैत्री बनाई शिक्षण सिकाईमा रहेको असमानता कम गर्न र गुणस्तरीय शिक्षामा सबैको पहुच बृद्धि गर्न गाउँपालिका एक स्मार्ट विद्यालयको कार्यक्रम कार्यान्वयन गरिनेछ । विद्यालय संचालन तथा शिक्षण व्यवस्थापन निर्देशिका निर्माण गर्ने यसो गर्दा थोरै विद्यालय, धेरै विद्यार्थी, विद्यार्थीसंग विशेषज्ञ नमुना शिक्षण विद्यालय, मेरो विद्यालय मेरो दायित्व, विद्यालयका लागि मेरो एक दिन लगायतका शैक्षिक सुधार कार्यक्रम लागु गरिनेछ ।
- प्राविधिक तथा व्यवसायिक शिक्षामा जोड दिदै विद्यालयहरूमा अन्तरविद्यालय भ्रमण तथा सिकाई आदान प्रदान कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- सामुदायिक विद्यालयहरूमा स्मार्ट बोर्ड, ल्यापटप, प्रोजेक्टर जस्ता सूचना प्रविधिको प्रयोग वढाउँदै लगिनेछ ।
- स्वच्छ सरसफाई कार्यक्रम अन्तर्गत विद्यालयमा शुद्ध पिउने पानी, बालमैत्री शौचालय, नियमित सरसफाई, प्राथमिक उपचार कक्ष निर्माण जस्ता क्रियाकलापहरू संचालन गरिनेछ ।
- संविधानले सुनिश्चित गरेको आधारभुत तह निशुल्क र अनिवार्य शिक्षा कार्यक्रमका लागि निजी शिक्षकहरूको कार्यविधिअनुसार व्यवस्थापनको कार्य सम्पन्न भएको छ । यसै कार्यलाई थप व्यवस्थित गर्दै लगिनेछ । संस्थागत तथा निजी विद्यालयहरूको नियमन गरी कम्तीमा १० प्रतिशत गरिव र विपन्न विद्यार्थीहरूलाई वडाको सिफारिसको आधारमा निशुल्क पढाउने व्यवस्था गरिनेछ ।
- शैक्षिक गुणस्तर सुधारका लागि निरन्तर विद्यार्थी मूल्यांकन, शैक्षिक सामाग्री तथा भौतिक सुविधाको विस्तार र शिक्षकहरूलाई पुर्नताजगी तालिम उपलब्ध गराइनेछ । विद्यालयको निरन्तर मुल्यांकन गरि उत्कृष्ट कार्यसम्पादन गर्ने विद्यालयलाई पुरस्कार तथा न्युन नतिजा ल्याउने विद्यालयलाई सचेत गराई सुधारका लागि निर्देशन दिइनेछ ।
- सबैका लागि खेलकुद तथा योग अभ्यासको अवसर सृजना गर्ने, पालिका स्तरमा प्रतिभावान खेलाडीको खोजी गर्ने, विद्यालयका शिक्षक तथा विद्यार्थीलाई खेलकुद तालिम दिने उमेरगत खेलकुद प्रतियोगिता संचालन गर्ने, एक पालिका एक खेलकुद मैदानलाई व्यवस्थित गर्ने ।
- SEE तथा कक्षा ८ मा A+ ग्रेड सहित गाउँपालिकामा सर्वोत्कृष्ट हुने सामुदायिक विद्यालयका विद्यार्थीहरूलाई पुरस्कृत गरिनेछ ।
- दिवा खाजा कार्यक्रमलाई पोषिलो ताजा र गुणस्तरीय दिवा खाजा खान पाउने गरी विद्यालय मै दिवाखाजा वनाउने र बालबालिकालाई खुवाउने गरि निर्देशन दिइनेछ । दिवा खाजा बनाउँदा स्थानीय उत्पादित बस्तुको प्रयोगमा जोड दिइनेछ ।

- विद्यालयहरूको शैक्षिक गुणस्तर सुदृढीकरण एवम् कार्यसम्पादनमा आधारित रहेर प्रोत्साहन अनुदान कार्यक्रम वितरण गरिनेछ । गाउँपालिकाको शैक्षिक विकासलाई योजनावद्ध र व्यवस्थित बनाउनका लागि शैक्षिक योजना तयार पारी कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ । गाउँपालिका भित्रका सबै सामुदायिक विद्यालयहरूसँग तोकिएको मापदण्डका आधारमा कार्यसम्पादन सम्झौता करार गरी शैक्षिक गुणस्तर वृद्धिमा जोड दिइने छ ।
- गाउँपालिकाको आवश्यकताको पूर्ति तथा शैक्षिक विकासको लागि उच्च शिक्षाको प्राविधिक विषयको क्याम्पस, बहुप्राविधिक शिक्षालय र बहुशंकाय क्याम्पस स्थापनाको पहलका लागि सम्भाव्यता अध्ययन गरिनेछ ।
- गाउँपालिकाका सम्पूर्ण बालबालिकालाई विद्यालय सम्मको पहुँच स्थापित गर्न विद्यार्थी भर्ना अभियान सञ्चालन गरि गाउँपालिकाका विद्यालय जाने उमेर समुहका सम्पूर्ण बालबालिकाहरू विद्यालय पुर्याउन पहल गरिनेछ । निःशुल्क पाठ्यपुस्तक वितरण तथा जेहेन्दार र गरीब विद्यार्थीहरूका लागि छात्रवृत्तिको व्यवस्था गरी शिक्षामा सबै बालबालिकाको पहुँचको सुनिश्चितता गरिने छ । सामुदायिक विद्यालयका कक्षा १ देखि कक्षा ५ सम्मका बालबालिकालाई अंग्रेजी लेख्न र बोल्न सिकाउन सक्ने गरि शिक्षकलाई तालिम सञ्चालन गरिनेछ ।
- प्र.अ.लाई कार्यसम्पादन मुल्यांकनका आधारमा प्रोत्साहन गरिनेछ । प्र.अ. सँग विद्यालयको समग्र भौतिक, शैक्षिक गुणस्तर वृद्धि गर्ने शर्त सहित करार सम्झौता भए अनुसार सोको मुल्यांकनका आधारमा सम्झौता थप गरिनेछ ।
- विद्यालयमा अध्ययन गरिरहेका आर्थिक श्रोत साधन न्युन भएका,पढाइलाई समेत निरन्तरता दिन नसक्ने विद्यार्थीलाई विद्यालयमै आयआर्जन गर्ने गरि पढ्दै कमाउदै भन्ने मान्यताका साथ आयआर्जन गर्ने गरि आर्थिक सहायता दिइनेछ ।
- मेडिकल अफिसर (डाक्टर) र इन्जिनियर वन्न योग्यता र क्षमता पुगेका गाउँपालिका भित्रका जेहेन्दार गरिव ,दलित,विपन्न तथा सहीद परिवारका विद्यार्थीलाई प्रत्येक वर्ष १।१ जनालाई प्रोत्साहान स्वरुप विशेष छात्रवृत्तिको व्यवस्था गरि डाक्टर र इन्जिनियर पढ्न प्रोत्साहान गर्ने नीतिलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- विद्यालयहरूमा विद्यार्थी संख्या, भौगोलिक अवस्थिती र आवश्यकतालाई सम्बोधन गर्न विद्यालयहरूको नक्साङ्कन र मर्जिड कक्षा थपघटरसमाहितको लागि सम्भाव्यता अध्ययन गरी प्रक्रिया अगाडी वढाईनेछ ।
- प्राविधिक धार तथा नमुना विद्यालयहरूमा **एक विद्यालय एक नर्स कार्यक्रम** कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- स्थानीय प्रशासन,शिक्षा,स्वास्थ्य,पर्यटन र सामाजिक विकासको क्षेत्रमा योग ध्यान र स्वजागरणका मौलिक र वैज्ञानिक पद्धतिलाई मुल प्रवाहीकरण गरी स्वस्थ्य र नैतिकवान समाज निर्माण गर्न पालिकास्तरमा योग र ध्यानको स्वजागरण अभियान संचालन गरिनेछ ।

स्वास्थ्य

- क) गाउँपालिकालाई यही आर्थिक वर्षमा पूर्ण सरसफाईयुक्त गाउँपालिका घोषणा गरिनेछ ।
- ख) आवश्यक एम्बुलेन्स, औषधि, उपकरण, प्रविधि र दक्ष स्वास्थ्य कर्मीहरु सहितको प्रभावकारी एवम् जवाफदेही पुर्ण स्वास्थ्य सेवा प्रणालीको विकास गरिनेछ ।
- ग) स्वास्थ्य विमा कार्यक्रम कार्यविधि २०७९ अनुसार आ व २०७९।०८० मा गाउँपालिका मार्फत निशुल्क स्वास्थ्य विमा कार्यक्रम कार्यान्वयन भएकोमा आमनागरिकलाई स्वतस्फुर्त स्वास्थ्य विमा नवीकरण गर्न जागरुक जगाउन अभियान सञ्चालन गरिनेछ । साथै अपाङ्ग, अशक्त, असहाय, अति गरिव, विपन्न तथा पिछडा लगायतको वर्गको निशुल्क स्वास्थ्य विमा गरिनेछ ।
- घ) स्वास्थ्य सेवामा नागरिकको सहज र सरल पहुँच स्थापित गर्नका लागि भौगोलिक रुपमा दुर्गम रहेका बस्तिहरुमा सामादायिक स्वास्थ्य इकाइहरुको क्रमश क्षमता विकास गर्दै लगिनेछ ,स्वास्थ्य चौकी तथा सामुदायिक स्वास्थ्य इकाईबाट प्रदान गरिने खोप सेवा,सुरक्षित मातृत्व तथा प्रजनन स्वास्थ्य, पोषण लगाएतका जनस्वास्थ्य सेवाहरु र उपचारात्मक सेवाको लागि आवश्यक औषधी,उपकरण तथा स्वास्थ्य सामग्रीको लागि आवश्यक बजेट व्यवस्था गरिनेछ,
- ङ) स्वास्थ्य क्षेत्रबाट प्रदान गरिने खोप ,सुरक्षित मातृत्व ,प्रजनन स्वास्थ्य,पोषण जस्ता जनस्वास्थ्यसँग सम्बन्धित आधारभुत सेवा सुविधालाई प्रभावकारी बनाउन महिला सामुदायिक स्वास्थ्य स्वयं सेविकाहरुलाई परिचालनमा उत्प्रेरित गर्नका लागि मासिक रु १५०० प्रोत्साहन भत्ता तथा मासिक बैठकमा आउदा बैठक भत्ताको व्यवस्था र मासिक संचार सुविधालाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- च) बहुक्षेत्रिय पोषण कार्यक्रम मार्फत सुनौला हजार दिनका आमा र बच्चालाई केन्द्र विन्दुमा राखेर पोषणका कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । स्वास्थ्य शिक्षा, सुचना तथा संचार , पोषण ,खोप , भिटामिन कार्यक्रम संचालन गरी रोग लाग्न नदिने निवारणात्मक उपाय अवलम्बन गरीनेछ । गाउँपालिकामा भएको नागरिक आरोग्य केन्द्रले दिने सेवाको सम्बन्धमा सम्पुर्ण नागरिकलाई प्रचार प्रसार गरिनेछ । सकारात्मक सोच, योग ,ध्यान र प्रणायामको माध्यमबाट नागरिकलाई मानसिक रुपमा स्वस्थ्य वनाउने कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
- छ) ६ वटा स्वास्थ्य संस्थाहरु तथा वर्थिङ सेन्टरहरुबाट २४ सै घण्टा प्रसुती सेवा उपलब्ध गराइने छ, वर्थिङ सेन्टरहरुमा आवश्यक पर्ने सामग्री तथा उपकरणको व्यवस्था गरिनेछ ।
- ज) आयुर्वेद पद्धतीको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्नको लागि उपयुक्त संरचनाको विकास र विस्तार तथा स्थानीय जडीवुटीमा आधारित औषधि तयार गरी प्रयोग तथा वितरण गर्ने नीति लिइनेछ ।
- झ) गाउँपालिकाले घरमा हुने सुत्केरीलाई शुन्य बनाउनका लागि गर्भवती आमालाई स्वास्थ्य संस्था सम्म ल्याउन निशुल्क एम्बुलेन्स सेवा उपलब्ध गराउदै आएकोमा आगामी आ व मा पनि निरन्तरता दिइनेछ । गाउँपालिकामा भिडियो एक्सरे तथा एक्सरे सेवा व्यवस्थित रुपमा सञ्चालन गर्दै लगिनेछ । यस सेवाबाट

नागरिकले बढी भन्दा बढी फाइदा लिने गरि यो सेवाको प्रचार प्रसार गर्ने तथा आवश्यक पर्ने जनशक्तिलाई तालिमको व्यवस्था गरिनेछ । गाउँपालिकामा संचालनमा रहेको ल्याव सेवालाई सुदृढीकरण गरिनेछ ।

ब) महिला, किशोरी र बालबालिकामा हुने कुपोषणको अबस्थामा सुधार ल्याउन बहुक्षेत्रिय पोषण योजना कार्यान्वयनलाई उच्च प्राथमिकतामा राखिने छ ,गाउँपालिकामा कुपोषण अन्त्यकालागि सबै क्षेत्रहरूको सहभागिता र क्रियाशिलतालाई आत्मसाथ गरिनेछ । देविस्थान स्वास्थ्य चौकिबाट अधिक र मध्ययम कुपोषण भएका बालबालिकालाई उपचारार्थ बहिरंग उपचार केन्द्रको स्थापना गरि सेवा उपलब्ध गराइनेछ

महिला, बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक

क) “घर घरमा उन्नत प्रविधि: महिलाको समुन्नती” कार्यक्रम संचालन गरि महिलालाई उद्यमि बनाउनका लागि विभिन्न किसिमका उद्यमशिलता तालिम र उद्यम संचालनका लागि अनुदान दिइनेछ । महिला संजाललाई सक्रिय बनाई महिलाको हक हित र संरक्षणमा नेतृत्व गर्ने गरि विकास गरिनेछ ।

ख) गाउँपालिकाको नीति निर्माण र कार्यान्वयनमा महिलाको समान सहभागिता तथा प्रतिनिधित्वमा बढोत्तरी गरी लैङ्गिक समानता प्राप्तिका लागि पुरुषको समेत सहभागि वृद्धि गरिनेछ ।

ग) विकास निर्माणका कार्यमा महिला सहभागिता सुनिश्चित गर्न प्रत्येक वडामा कम्तिमा एउटा योजनाको उपभोक्ता समिति महिलाहरूमात्रै समावेश गरी गठन गरी विकासमा महिला ईमान्दारीता पारदर्शिता र सुशासनमा पहिला कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।

घ) बालबालिका माथिको दुर्व्यवहार महिला हिंसा मानव बेचबिखन बलत्कार छुवाछुत लागु पदार्थ दुव्यर्सन, बाल विवाह, आत्महत्या जस्ता बिकृति हटाउनका लागि नागरिक सचेतना कार्यक्रम गर्ने तथा कानूनको प्रयोगमा कडाई गर्ने नीति लिईनेछ ।

ङ) अभिभावक विहिन असहाय अपाङ्गता भएका बालबालिका तथा अशक्त वेवारिसे हिंसा पिडित तथा सडक बालबालिकाको उद्धार र संरक्षणको व्यवस्था गर्ने।

च) जेष्ठ नागरिक निशुल्क आँखा उपचार कार्यक्रम सम्पुर्ण जेष्ठ नागरिकले प्राप्त गर्न सक्ने गरि प्रचार प्रसार गरिनेछ । ७० वर्ष भन्दा माथिका जेष्ठ नागरिकलाई जिल्ला अस्पताल सम्म उपचार गर्न लैजाँदा गाउँपालिकाको एम्बुलेन्सबाट निशुल्क सेवालाई निरन्तरता दिइनेछ ।

छ) ज्येष्ठ नागरिक मिलनकेन्द्रलाई व्यवस्थित गरी सञ्चालनमा ल्याईनेछ । योजना तर्जुमा देखि कार्यान्वय सम्म ज्येष्ठ नागरिकहरूको अनुभव र सीपलाई प्रयोग गर्न सल्लाहकारको रुपमा सहभागि गराउने व्यवस्था गरिनेछ ।

ज) जेष्ठ नागरिकको सम्मान हेरचाहमा परिवार र समाजको भुमिका विषयमा कार्यक्रम संचालन गर्ने अशक्त दिर्घ रोगिहरूलाई घरमा गई नियमित स्वास्थ्य परिक्षणको व्यवस्था गरिनेछ ।

झ) ऐतिहासिक तथा धार्मिक स्थल, स्थानीय भाषा, धर्म, संस्कृतीको संरक्षण र सम्वर्द्धन गर्ने नीति लिईनेछ । गाउँपालिकामा रहेका दलितहरूको सँजाल गठन गरि छुवाछुत र भेदभावको अन्त्य गरि सामाजिक सम्मान

सहित बाच्च पाउने अधिकारलाई सुनिश्चित गर्न दलित लक्षित विशेष कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । गाउँपालिकामा परम्परागत गीत संगितको संरक्षण गर्ने नीति गाउँपालिकाले लिईनेछ ।

- ज) समावेशी र सन्तुलित विकास माण्डवीको पहिचान महिला, बालबालिका, जेष्ठ नागरिक, अपांग, दलित, आदिवासी जनजाती समुदाय लक्षित कार्यक्रम संचालन गरी लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशिकरणमा जोड दिइनेछ । टोल विकास संस्थाहरूलाई परिचालन गरि घरेलु हिंसा, बालविवाह, बहुविवाह र छुवाछुत अन्त्यका लागि बहस, पैरवी तथा चेतनामुलक अभियान संचालन गरिनेछ ।
- ट) पालिकालाई बाल बिबाह मुक्त पालिका घोषणा गर्ने लक्ष्य राखि कार्यक्रम अगाडी बढाउनेछ । विद्यालयमा किशोरी आत्मरक्षा तालिम संचालन गरिनेछ ।
- ठ) ५ वटै वडामा गठन भएका महिला सहकारीहरू तथा अन्य सहकारीहरूको संस्थागत क्षमता विकास तथा आय आर्जन गर्नका लागि सहकारी सम्बन्धि तालिमहरू संचालन गरिनेछ, महिला सहकारीले उत्पादन गरेका स्थानीय उत्पादित बस्तुको वजारीकरणका लागि गाउँपालिकाले सहजिकरण गर्ने नीतिलाई निरन्तरता दिईनेछ ।

खानेपानी तथा सरसफाई

- क) गाउँपालिकाले खानेपानी योजना सञ्चालन गर्दा खानेपानी उपलब्धताको अवस्थालाई मध्यनजर गर्दै **एक घर एक धारा**को निति अवलम्बन गरि खानेपानी संरचनाको निर्माण र संचालन गरिनेछ ।
- ख) गाउँपालिकाका सवै जनालाई शुद्ध खानेपानी सुविधाको सुनिश्चितताका लागि प्रदेश सरकार तथा केन्द्र सरकार सँग खानेपानीका बृहत आयोजनाहरू माग गरि संचालनमा ल्याइनेछ र पानीको शुद्धताका लागि आधारभुत स्तरको पानीको गुणस्तर परिक्षण गरिनेछ ।
- ग) खानेपानीका श्रोतहरू क्रमश घटदै गइरहेको अवस्थामा श्रोतको संरक्षणलाई विशेष प्राथमिकतामा राख्दै बृक्षारोपण तथा मुहानमा तारवार लगाई खानेपानीका मुहानहरूको संरक्षण गर्ने नीति गाउँपालिकाले लिनेछ । गाउँपालिका अन्तर्गतका सवै खानेपानीका श्रोतको पहिचान गरी डि पि आर तयार गरिनेछ ।
- घ) खानेपानीको चरम अभाव भएका विद्यालयहरूमा शुद्ध खानेपानीको व्यवस्था गर्न प्राथमिकताका साथ कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । खानेपानीको धारा शौचालय निर्माण गर्दा बालमैत्री संरचना निर्माणमा ध्यान दिइनेछ ।
- ङ) गाउँपालिका अर्न्तगतका सम्पूर्ण विद्यालयहरूमा विद्यालय खानेपानी सरसफाई तथा स्वच्छता योजना लागु गरिनेछ, विद्यालयलाई पूर्ण सरसफाई युक्त विद्यालय सुनिश्चित गरिनेछ ।

फोहरमैला व्यवस्थापन

- क) वजार ईलाका लाई सफा र सुन्दर राख्न फोहोरमैला विसर्जन कार्यलाई प्रभावकारी बनाउन उपयुक्त स्थानमा डम्पिङ साईड निर्माण गरी प्रयोगमा ल्याईनेछ । फोहोर मैला उठाउने कार्यलाई प्रभावकारी बनाउँदै कुहिने र नकुहिने फोहर छुट्याई निजी क्षेत्रको सहभागितामा फोहोरमैलाबाट वायोग्यास र प्रारङ्गिक मल उत्पादन गर्ने नीति लिईनेछ ।
- ख) सबै सार्वजनिक स्थल र सामुदायिक भवनहरूमा अपाङ्गता र विशेष अवस्था भएका व्यक्तिहरूलाई समेत मध्यनजर गरेर सार्वजनिक शौचालयको निर्माण गरिनेछ ।
- ग) सार्वजनिक स्थलहरूमा आवश्यकता अनुसार फोहोर उठाउने डस्टविनहरू राखिनेछ । फोहोरमैला र यसका असर सम्बन्धी जनचेतनामुलक कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।

युवा तथा खेलकुद

- क) गाउँपालिकाको नीति कार्यक्रम निर्माण एवम् योजना अनुगमन कार्यमा युवा सहभागिता वृद्धि गर्दै विकास निर्माणमा युवाहरूलाई परिचालन गर्न युवा स्वयंसेवक कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- ख) युवामा उद्यमशिलता विकास गर्नका लागि स्वदेश तथा विदेशको वजारको माग अनुसार व्यवसायिक तथा प्राविधिक तालिम सञ्चालन गरिनेछ ।
- ग) युवाहरूलाई लागुपदार्थ दुर्व्यसन नियन्त्रण, मद्यपान, धुम्रपान सेवन नियन्त्रण गर्न चेतनामुलक कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- घ) वैदेशिक अध्ययन तथा रोजगारीबाट आर्जन भएको पुँजी ज्ञान सीप प्रविधि र अनुभवलाई स्वदेशमा नै उत्पादनमुलक क्षेत्रमा लगाउन प्रोत्साहन गर्दै युवा स्वरोजगार कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- ङ) सबैका लागि खेलकुद तथा योग अभ्यासको अवसर सृजना गर्ने, पालिका स्तरमा प्रतिभावान खोजि गर्ने, विद्यालयका शिक्षक तथा विद्यार्थीलाई खेलकुद तालिम दिने उमेरगत खेलकुद प्रतियोगिता संचालन गर्ने **एक वडा एक खेलकुद मैदान**लाई व्यवस्थित गर्दै लगिनेछ ।
- च) स्थानीय स्तर देखि खेलकुद प्रतियोगिता सञ्चालन गर्दै प्रतिभावन खेलाडीको पहिचान विकास तथा प्रोत्साहन गरिनेछ । प्रदेश र राष्ट्रको गौरव राख्न सफल खेलाडीहरूलाई सम्मान एवम् पुरस्कृत गरिनेछ ।
- छ) योग तथा ध्यान मार्फत युवाहरूमा सकारात्मक सोचको विकासको लागि योग तथा ध्यान शिविर सञ्चालन गरिनेछ । प्रत्येक वडामा योग तथा ध्यान प्रशिक्षण केन्द्र स्थापना गरिनेछ ।
- ज) सार्वजनिक प्रशासनमा पहुँच अभिवृद्धि गरी रोजगारी सिर्जना गर्न गाउँपालिकामा वसोवास गर्ने सम्पूर्ण युवाहरूलाई लक्षित गरी **निशुल्क लोक सेवा कक्षा** सञ्चालन गरिनेछ ।

अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरु

- क) गाउँपालिका मातहत निर्माण हुने भौतिक संरचना, पुर्वाधार तथा यातायातका साधनहरु अपाङ्गमैत्री बनाई सहज हुने वातावरण निर्माण गरिनेछ ।
- ख) अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुलाई सरकारी र निजी क्षेत्रमा रोजगारीको अवसर वृद्धि गर्न समावेशी नीति अवलम्बन गर्दै लगिनेछ ।
- ग) अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुलाई गरिने विभेद र हिंसारण गर्ने कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको तथाङ्कलाई अद्यावधिक गर्दै 'ग' र 'घ' वर्गका अपाङ्गता भएका व्यक्तिलाई स्वरोजगारमुलक कार्यक्रममा जोड दिइनेछ ।

सामाजिक सुरक्षा तथा संरक्षण

- क) सामाजिक विकास र सशक्तिकरणका लागि गाउँपालिकामा गठन भएका अपाङ्ग संजाल ,जेष्ठ नागरिक संजाल बालबालिका संजाल संग समन्वय गरि संजालहरु मार्फत शसक्तीकरण कार्यक्रम संचालन गरिनेछ, जेष्ठ नागरिक तथा अपाङ्ग परिचयपत्र वितरण अभियान संचालन गरिनेछ ।
- ख) गाउँपालिकामा स्थायी वसोवास गर्ने विपन्न अशक्त ज्येष्ठ नागरिक आर्थिक स्थिती कमजोर भएका व्यक्तिहरु दिर्घरोगीहरुलाई स्वास्थ्य उपचारका अन्य सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रमका लागि वजेट विनियोजन गरिनेछ ।
- ग) जिल्ला शान्ति समितिबाट प्रमाणित जनयुद्ध तथा लोकतन्त्र प्राप्तिका लागि शहिद भएको परिवारलाई मासिक रु २००० भत्ता दिने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- घ) सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरण कार्यक्रमलाई टोलस्तरमा वितरण गर्दै आएको कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- ङ) दलित समुदायको अधिकार संरक्षण र प्रवर्द्धन गर्न विभिन्न सचेतनामुलक कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- च) गाउँपालिका भित्रका शहिद परिवारलाई उत्पानदनमुलक कार्यमा लागत साझेदारीमा जीविकोपार्जनको लागि स्वरोजगारमुलक कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।

संस्कृति, साँस्कृतिक, धार्मिक सम्पदा संरक्षण तथा प्रवर्द्धन

- क) धर्म, भाषा, संस्कृति, कला, साहित्य र मौलिक परम्पराको विकासमा उल्लेखनिय योगदान गर्ने व्यक्तित्वहरुको नामवाट निर्मित संरचनाहरुको नाम राखिनेछ ।
- ख) विभिन्न जातजाति र भाषाभाषिको मौलिक एवम् परम्परागत धर्म संस्कृतिको संरक्षण र विकास गर्न खोज अनुसन्धान गरिनेछ । भाषा र संस्कृतिको पर्यटन प्रवर्द्धनसँग जोडिनेछ ।
- ग) परम्परादेखी लाग्दै आएका ठुला मेलाहरुको उचित व्यवस्थापनका लागी समुदायसंग सहकार्य गरिनेछ ।
- घ) भाषा, कला, नृत्य नाट्यकला, लिपि र साँस्कृतिक अभ्यासलाई सथलीय सघनताका आधारमा सामुहीकरण गरी विकास र संरक्षणका कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ ।

- ड) माण्डवी गाउँपालिका वडा नं ४ धनचौरमा होमस्टे सञ्चालन गर्न सम्भाव्यता अध्ययन गरिनेछ ।
- च) स्थानिय सिप कला शाहित्य संस्कृतिको सम्बर्धन र प्रवर्धन गर्न वडा स्तरमा मौलिक कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । **एक पालिका एक डाउन टाउन** नीति कार्यान्वयन गर्ने गरिनेछ । परम्परादेखि चल्दै आएका र नयाँ पिडिमा हस्तान्तरण हुन गारो भएका **सराय नाच र मारुनी नाचको डकुमेन्ट्री** बनाईने छ ।
- छ) लोपोन्मुक गीत संगीतको संरक्षण र प्रवर्द्धन गर्ने नीति लिईनेछ ।

जनसंख्या र बसाइँसराइ

- क) बसाइँसराइ व्यवस्थापन गर्न वडा तहको आवश्यकता अनुसार जनशक्ति नक्साङ्कन गरी शिक्षा, स्वास्थ्य, भौतिक पूर्वाधार निर्माणको समानुपातिक विकासमा जोड दिदै रोजगारी र अन्य अवसरको सृजना गरिनेछ ।
- ख) जनसाङ्घिकी लाभांश उच्चतम प्राप्तिमा लागि युवाहरुलाई प्राविधिक तथा जीवनउपयोगी शिक्षामा लगानी वृद्धि गरिनेछ ।
- ग) रोजगारी सृजनाका लागि विकास साझेदार गैरसरकारी संस्था, निजी क्षेत्र सहकारी तथा सामुदायिक संस्था संग साझेदारी र सहकार्यलाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।
- घ) जनसंख्या र बसाइँसराइका विविध क्षेत्रमा हुने अध्ययन र अनुसंधानबाट प्राप्त निष्कर्ष गाउँपालिकाको नीति निर्माण एवम् योजना तर्जुमा उपयोग गरिनेछ ।

पुर्वाधार विकास क्षेत्र:

१. यातयात पूर्वाधार

- क) योजनाको दीर्घकालिन उपयोगका लागि निर्माण भईसकेका यातयात पूर्वाधारहरुको संरक्षण विस्तार तथा मर्मतको लागि आवश्यक व्यवस्था गरिनेछ ।
- ख) यसै आर्थिक वर्ष वर्ष सम्पन्न हुन लागेको नयाँ सडकको रुपमा एकचोटे कालीखोला सडकलाई संघीय सरकारको समपुरक आयोजनाका रुपमा वैकल्पिक मार्गका रुपमा सञ्चालन गरिनेछ ।
- ग) गाउँपालिकाको सडक गुरु योजना तयार गरी माण्डवी गाउँपालिकाका सडकहरुलाई वर्गिकरण गरिनेछ माण्डवी गाउँपालिका देखि वडा कार्यालय जोड्ने सडकहरु बाह्रै महिना संचालनमा ल्याउने गरी स्तर उन्नती गरिनेछ, । गाउँपालिकाका सम्पूर्ण वस्तिलाई यसै वर्ष सडक संजालबाट जोडि गाउँपालिकाका प्रत्येक बस्ति सडकको पहुँचमा पुऱ्याइनेछ ।
- घ) पर्यटकीय पदमार्ग विकास तथा व्यवस्थापन गुरुयोजना तयार स्थानीय जनसमुदायको व्यापक सहभागितामा स्तरन्नती निर्माण तथा व्यवस्थापन कार्यलाई क्रमागत रुपमा वढाईनेछ ।
- ड) चालु आर्थिक वर्षमा पुरा गर्न नसकिएका सडक पूर्वाधार योजनाहरुलाई आगामी आर्थिक वर्षमा निरन्तरता दिई पुरा गरिनेछ ।

२. सिँचाई, उर्जा र खानेपानी

- क) विपदबाट क्षती ग्रस्त भएका सिँचाई कुलोहरूको निर्माणका लागि गाउँपालिका, प्रदेश सरकार र संघीय सरकारको समन्वय तथा सहकार्यमा निर्माण गर्दै लगिनेछ ।
- ख) गाउँपालिका भित्र खानेपानीको आपूर्ति भएको खानेपानीको शुद्धता परीक्षण गरी शुद्ध खानेपानी आपूर्तिको लागि शुद्धीकरण प्रविधि प्रयोग गरिनेछ ।
- ग) गाउँपालिकाका कृषियोग्य भुमीलाई सिंचित गर्नका लागि माडीखोला, झिम्रुक खोला तथा अरंगखोलाबाट समेत लिफ्ट सिचाइलाई प्राथमिकतामा राखि सिचाई कार्य अगाडि बढाइनेछ । लिफ्ट सिचाइ आयोजनाहरूको न्युनतम विद्युत महशुलमा कृषकहरूलाई गाउँपालिकाले अनुदान दिने नीतिलाई निरन्तरता दिईनेछ । कृषि क्षेत्रको प्रमुख पुर्वाधार सिचाई कुलो निर्माण लाइ महत्व दिइनेछ, निर्मित सिचाइ कुलोहरूको मर्मत सम्भार गरी कृषी उत्पादन तथा उत्पादकत्व वृद्धी गर्न जोड दिईनेछ ।

३. आवास तथा वस्ती विकास

- क) गाउँपालिका क्रमश सहरीकरण हुदै गएको परिपेक्षमा नयाँ बन्ने घरहरू सुरक्षित र भुकम्प प्रतिरोधी बनाउने कुरालाई मध्यनजर गर्दै गाउँपालिका भित्र बन्ने पक्कि भवनहरूले अनिवार्य नक्सा पास गर्नु पर्ने प्रावधानलाई कडाईका साथ लागु गर्दै भवन आचार संहिता कार्यन्वयनमा ल्याइनेछ ।
- ख) सार्वजनिक जग्गालाई अतिक्रमण गरी अनाधिकृत रुपमा वसोवास तथा प्रयोग गर्ने कार्यलाई नियन्त्रण गर्न सार्वजनिक जग्गाको संरक्षण तथा उपयोग सम्वन्धी कार्यविधि वनाई कडाईका साथ लागु गरिनेछ ।
- ग) भूउपयोग नीति तथा वस्ती विकास योजना तर्जुमा गरी क्रमशः कार्यन्वयनमा लगिनेछ ।
- घ) गाउँपालिका व्याक्हो लोडरलाई तयारी अवस्थामा राखी ,गाउँपालिकाका कुनै पनि सडक लामो समय सम्म अवरोध नहुने गरी व्यवस्था मिलाइने छ, सडक मर्मत सम्भारका लागि प्रयाप्त वजेटको सुनिश्चितता गरिनेछ ।
- ङ) गाउँपालिकाको विकासलाई दिगो विकासको रुपमा विकास गर्न यहाँ बन्ने भौतिक तथा पुर्वाधार विकासमा स्थानिय जनताको अनिबार्य सहभागिता गराइनेछ । जसले गर्दा विकासमा अपनत्व तथा स्वामित्व वृद्धि भई विकास दिगो विकासमा रुपान्तरण हुनेछ ।
- च) प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रमलाई प्रभावकारी ढंगले संचालन गरिनेछ , बेरोजगार व्यक्तिहरूको छनौट गर्दा कम आय भएका ,कुनै रोजगारी नभएका व्यक्तिहरूलाई प्राथमिकतामा राखिनेछ ।
- छ) माण्डवी गाउँपालिकामा घरेलु, लघु तथा साना उद्योग संचालन गर्नका लागि त्यसको संभाव्यता अध्ययन गरिनेछ । गाउँपालिकामा उद्योग संचालनका लागि अनुमति प्राप्त गरेका उद्योगहरूले कार्यसञ्चालन गर्दा प्रत्यक्ष प्रभावित जनतालाई रोजगारी लगायतका सेवाको सुनिश्चितता गर्ने, वातावरण संरक्षणमा जोड दिने गरि कार्य गर्न गाउँपालिकाले समन्वय गर्नेछ । उद्योग संचालनका लागि आवश्यक पर्ने पुर्वाधारहरूको विकासमा स्थानीय जनता र उद्योगीहरू विचमा समन्वयात्मक भुमिका गाउँपालिकाले गर्नेछ ।

ज) स्थानीय संचारकर्मीहरूको क्षमता अभिवृद्धिका लागि विशेष कार्यक्रमहरू संचालन गरिनेछ। गाउँपालिकाबाट सञ्चालन गरिने सार्वजनिक सुनुवाई, तेस्रो पक्षबाट मुल्याङ्कन, सामाजिक परीक्षण जस्ता कार्यक्रमहरू गर्दा पत्रकार, सञ्चार माध्यम तथा अन्य संस्थाहरूसँग सहकार्य गरि सञ्चालन गरिनेछ।

झ) विउँ पुँजी ५० लाख राखी रोजगारी सृजना गर्ने गरी स्थापना भएका उद्योगलाई पूर्वाधार विकास तथा थप प्रोत्साहन गर्न कार्यविधि बनाई अनुदानको व्यवस्था गरिनेछ।

४. वन, वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन क्षेत्र:

- सामुदायिक वनमा उद्यम प्रवर्द्धन गरी आय आर्जन गर्ने नीति लिइनेछ। सामुदायिक वनहरू सँगको सहकार्यमा वनको संरक्षण गर्ने नीति अवलम्बन गर्ने र वन डडेलोका कारण पर्यावरणमा परेको असरका सम्बन्धमा जनचेतनामुलक कार्यक्रम संचालन गरिनेछ। अनियन्त्रित रूपमा वन डडेलो लगाउने व्यक्तिको खोजि गरि दण्डित गरिनेछ, सामुदायिक वनहरूमा रुखहरूलाई कुरूप बनाई खोटो निकाल्ने कार्यलाई निरुत्साहित गरिनेछ र अनाधिकृत रूपमा भइरहेको खोटो निकासी कार्यलाई व्यबस्थित गरिनेछ। वन वातावरणबाट प्रभावित नहुने गरी सामुदायिक वन सँग साझेदारी गरी स्थानीय वासिन्दाको आयआर्जनको वढोत्तरी गर्न मालागिरी, तेजपत्ता, टिमुर जस्ता वन्य जडिवुटी सामुदायिक वन सँगको साझेदारीमा संकलन तथा भण्डारको व्यवस्थापन मिलाईनेछ।
- गाउँपालिकाले निर्माण गरेको विपद् पुर्वकार्य, प्रतिकार्य र पुर्नलाभ योजनाअनुसार विपद् व्यवस्थापन कार्यलाई व्यवस्थित बनाईनेछ। विपद् जोखिम क्षेत्रको पहिचान र नक्सांकनका आधारमा विपद्हरूको रोकथाम तथा न्यूनिकरणको लागि पुर्वतयारी, प्रतिकार्य र पुर्नलाभका कार्यक्रम सञ्चालन गर्न स्थानीय विपद् व्यवस्थापन कोषमा आवश्यक बजेटको सुनिश्चितता गरिनेछ।
- वातावरण संरक्षणमा टोल विकाश संस्था, नागरिक तथा निजि क्षेत्र र गैर सरकारी संस्थाहरूलाई परिचालन गर्ने नीति गाउँपालिकाले लिनेछ। सार्वजनिक तथा प्रति जग्गा र भुक्षय भएका स्थानहरूमा स-स्थानीय जनता तथा उपभोक्ता समितिका पदाधिकारी समेतको सहकार्यमा वृक्षारोपण गर्ने तथा सोको संरक्षण गर्ने नीति लिइनेछ। हरित पार्क निर्माणको लागि संघ र प्रदेश सरकारसँग समन्वय गरी कार्य अगाडी वढाईनेछ।
- गाउँपालिकाले डिभिजन वन कार्यालयसँग फलफुल तथा अन्य विरुवा माग गरी गाउँपालिका अन्तर्गतका सामुदायिक वन, वाटो किनार तथा सामुदायिक कार्यालयहरूमा स्थानीय जनसमुदायहरूको सहभागितामा वृक्षारोपण कार्य गरिनेछ। बाल उद्यानहरू खुला क्षेत्र तथा हरियाली क्षेत्रहरूको पहिचान र विकाश गरिनेछ। सडक तथा अन्य पुर्वाधार निर्माण गर्दा विपद् जोखिम न्यूनिकरणका उपायहरू अवलम्बन गरी विकास र विपद् व्यवस्थापनलाई एकिकृत ढंगले अगाडी बढाईनेछ।
- वातावरणमैत्री स्थानिय नीति तयार गरि वातावरण संरक्षणमा सबै सरोकारवाला पक्षलाई संलग्न गराउने नीति लिइनेछ। वातावरण तथा सरसफाई कार्यक्रम संचालन गरी वातावरण तथा जलवायु परिवर्तनको बारेमा

जनचेतना अभिवृद्धि गरिनेछ । वातावरणमा हुने प्रदुषणलाई न्युनीकरण गर्न वातावरण संरक्षणका कार्यक्रम संचालनमा ल्याइनेछ ।

- माण्डवी गाउँपालिका विपद् जोखिम प्रभावित क्षेत्र भएकाले गाउँपालिकाले वनाएका विपद् व्यवस्थापन ऐन, रणनीति तथा कार्ययोजनालाई कार्यान्वयनमा ल्याइ राहात, उद्धार तथा पुनस्थापना कार्यलाई प्राथमिकता दिईनेछ । गाउँपालिकामा आपतकालिन कार्यसञ्चालनका लागि उद्धार राहात र पुनस्थापनाका लागि आवश्यक सामग्री व्यवस्था गरिएको छ । राहात, उद्धार र पुनस्थापनाका लागि पर्याप्त श्रोतको सुनिश्चितता गरिनेछ ।
- सार्वजनिक स्थल तथा सडकको किनारामा जथाभावी रुपमा फोहोर फाल्ने कार्य र माण्डवी गाउँपालिकाको सिमाभित्र वने माडीखोला झिम्क खोला र अरड खोलामा अनियन्त्रित रुपमा फोहोरजन्य पदार्थहरूलाई विर्सजन गर्ने कार्यलाई निरुत्साहित गरिनेछ ।
- गाउँपालिका भित्र अनाधिकृत रुपमा मदिरा विक्री वितरण कार्यलाई निरुत्साहित गरिनेछ । घरेलु रक्स उत्पादन र वितरण कार्यलाई नियमन गरिनेछ । स्थानिय मदिरा उत्पादनको गरी वजारिकरणका लागी कार्य अगाडी बढाइने छ ।

५. सुशासन तथा संस्थागत विकास क्षेत्र:

क) गाउँपालिकाको बैठक, कार्यक्रमहरू सुव्यवस्थित र मर्यादित रुपमा सञ्चालन गर्ने ब्यवस्था मिलाइने छ ।

ख) वजारमा हुने अवैधानिक क्रियाकलापलाई नियन्त्रण गर्नका लागि प्रहरी प्रशासन नागरिक समाज संग सहकार्य गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।

ग) गाउँपालिका र अन्तर्गतका वडा कार्यालयहरूबाट हुने सेवाप्रवाहलाई सूचना प्रविधिमैत्री बनाइनेछ । सेवा प्रवाहलाई विना झन्ड, छिटो छरितोका लागि टोकन प्रणाली, अनलाइन रजिष्ट्रेशन, कम्प्युटर विलिङ्ग गर्ने कार्यलाई प्राथमिकताका साथ प्रयोगमा ल्याइनेछ । गाउँपालिका अन्तर्गत रहेका र आवश्यक पर्ने जिन्सी तथा अन्य सामग्रीहरू साधनहरू खरिद तथा विक्री गर्ने प्रक्रियालाई सहज बनाईनेछ । गाउँपालिकाको नेतृत्वमा आवश्यक पैठारी वस्तुहरू जनतासँग साझेदारी गरी गा.पा.को श्रोत साधन र राजस्व वृद्धिका लागि आवश्यक पहल गरिनेछ ।

घ) गाउँपालिकाले अनावश्यक खर्चलाई कटौती गर्ने, प्रशासनिक खर्चलाई न्युन गर्ने र पुँजीगत खर्चलाई समयमै खर्च गर्ने गरि आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालिलाई थप व्यवस्थित र मितव्ययी बनाउदै लैजाने नीति लिइनेछ । प्रत्येक चौमासिकमा सार्वजनिक सुनुवाई गरिनेछ, सार्वजनिक परिक्षण र सामाजिक परिक्षण तेश्रो पक्षबाट गराई गाउँपालिकाको समग्र सुशासन र विकाश प्रक्रियाका बारेमा जनताको राय, चाहाना र समस्याका बारेमा धारणा बुझि स्थानिय सरकारलाई अझ बढि व्यवस्थित र जनमैत्री बनाउदै लगिनेछ ।

ड) गाउँपालिकाको कार्यालयमा नागरिक सहायता कक्षलाई ब्यवस्थित गरि नागरिकलाई सेवा छिटो छरितो चुस्त दुरुस्त र विना झन्झट सहज र सरल ढंगबाट प्राप्त गर्ने गरि कर्मचारीलाई परिचालन गरिनेछ । सेवा प्रवाहको मापदण्ड(SOP) बनाई लागु गरिनेछ ।

च) जनता सेवा लिन आउने होइन सेवा जनताको घरदैलोमा पुर्याउनु पर्दछ त्यसका लागि सेवाप्रवाहमा घुम्तीसेवाहरूलाई प्राथमिकता दिइनेछ । सेवाप्रवाह प्रति सेवाग्राहि सन्तुष्ट भए नभएको एकिन गर्नका लागि सेवाग्राही सन्तुष्टि सर्वेक्षण (Exit Pole) ,उपभोक्ता सर्भेको सुरुवात गरिनेछ । गाउँपालिकामा प्राप्त भएका गुनासोहरूलाई छिटो छरितो ढंगबाट सम्बोधन गरिनेछ ।

छ) सामाजिक सुरक्षा भत्ता प्राप्त गर्न नागरिकले पाइरहेको सास्ति र कष्टलाई मध्यनजर गर्दै बैंक सँगको समन्वयमा सामाजिक सुरक्षा भत्तालाई प्रत्येक वडामा वितरण गर्ने गरि व्यवस्था मिलाइनेछ । तोकिएको स्थानमा समेत भत्ता लिन आउन नसक्ने अशक्त तथा जेष्ठ नागरिकलाई घरमै भत्ता वितरणको व्यवस्था मिलाइनेछ ।

ज) वित्तिय अनुसाशन कायम राख्न उपभोक्ता समितिलाई अति आवश्यक आयोजनाका लागि बाहेक पेशकी दिने प्रावधानलाई नियन्त्रण गरिनेछ । साथै समयमा योजना सम्झौता गरि जेठ मसान्त सम्म कार्य सम्पन्न गरी भुक्तानी लिने परिपाटीको विकास गरिनेछ ।

झ) वडा स्तरिय तथा गाउँपालिका स्तरिय आयोजनाहरू जहाँ स्थानिय जनसहभागिता जुट्छ, स्थानिय श्रम, सिप र प्रविधिको प्रयोग हुन्छ , र स्थानीय रोजगारीको समेत सृजना हुन्छ त्यस्ता आयोजनाहरू अनिवार्य रुपमा उपभोक्ता समिति मार्फत गरिनेछ । उपभोक्ता समितिका पदाधिकारीहरूलाई नीतिगत,प्रशासनिक र आर्थिक विषयमा अभिमुखीकरण गरी भुक्तानी प्रक्रियामा पाइरहेको हैरानीलाई न्युन गरिनेछ । गुणस्तरीय काम गर्ने, लागत सहभागिता जुटाउने र समयमै कार्य सम्पन्न गर्ने आयोजनाको अनुगमन तथा मूल्यांकन गरि उत्कृष्ट कार्य गर्ने उपभोक्ता समितिलाई विशेष कार्यक्रम मार्फत पुरस्कृत गरिनेछ ।

ञ) स्थानीय श्रोत साधनरजनशक्ति परिचालन नहुने र मेशिनरी औजार प्रयोग गर्नुपर्ने योजनाहरू उपभोक्ता समितिबाट सञ्चालन गरिनेछैन ।

ट) वडा स्तरिय आयोजनाहरूको लागत अनुमान,सम्झौता तथा कार्यादेश दिने कार्य वडा तहबाटै उपभोक्ता समितिका पदाधिकारीहरूलाई अभिमुखीकरण कार्यक्रममार्फत एकैपटक सञ्चालन गरिनेछ ।

ठ) स्थानीय सरकारको रुपमा उत्कृष्ट कार्यसम्पादन गरेका अन्य स्थानीय सरकारहरूको कार्यशैली ,व्यबहार र विकाशको मोडलका बारेमा जानकारी प्राप्त गर्नु अवलोकन अध्ययन भ्रमण कार्यलाई सुरु गरिनेछ

ड) गाउँपालिकासँग सिमाना जोडिएका पालिकाहरूसँग साझा विकास निर्माणका क्षेत्रहरूको पहिचान र विकासका निमित्त समन्वयात्मक बैठक बसि साझा सरोकारका विषयमा छलफल गरि आयोजना तथा कार्यक्रम छनौट गरिनेछ ।

ढ) मेलमिलापको माध्यम बाट जनताहरूलाई छिटो छरितो तथा सर्वसुलभ रूपमा न्याय पाउने व्यवस्था मिलाईनेछ । सवै वडाहरूमा स्थापना गरिएका मेलमिलाप केन्द्रहरूलाई प्रभावकारी बनाई वडा मेलमिलाप केन्द्रबाट नै सामान्य झै झगडा विषयलाई मेलमिलाप गराइने गरि मेलमिलापकर्तालाई परिचालन गरिनेछ । मेलमिलाप गर्ने कार्यलाई व्यवस्थित रूपमा सञ्चालन गर्न कानुनी सचेतनामुलक कार्यक्रम सञ्चालन गरिनुका साथै आवश्यक जनशक्तिको विकास गरिनेछ ।

ण) सामाजिक न्याय ,लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरणमा योगदान पुर्याउने आयोजना ,आर्थिक विकास तथा गरिवी निवारणमा प्रत्यक्ष योगदान पुर्याउने,उत्पादनमुलक तथा छिटो प्रतिफल दिने, राजस्व परिचालनमा योगदान पुर्याउने आयोजना तथा कार्यक्रमहरूलाई प्राथमिकतामा राखिनेछ ।

त) निर्माणर निर्माणाधिन भौतिक सांस्कृतिक ऐतिहासिक सम्पदाहरूको संरक्षण संम्वर्द्धनमा स्थानीय जनसमुदायसंग सहकार्य र समन्वय गरी सम्वन्धित भुगोलका वासिन्दालाई जिम्मेवार बनाउने नीति लिईनेछ ।

थ) स्थानिय प्राकृतिक स्रोतसाधनबाट उठिरहेको न्युन राजस्वलाई बढाइनेछ । बाताबरणीय प्रभाव मुल्यांकन गरी निश्चित क्षेत्रबाट निश्चित परिणाममा मात्र दुगां गिट्टी बालुवा उत्खनन गर्न दिइ प्राकृतिक स्रोतसाधनको अत्याधिक दोहनलाई नियन्त्रण गरिनेछ । यस क्षेत्रमा उठ्ने राजस्वलाई थप व्यवस्थित गरि राजस्व परिचालन तथा राजस्व चुहावट नियन्त्रणमा जोड दिइनेछ ।गाउँपालिकाको आय वृद्धि गर्न तथा राजस्वको परिचालन वृद्धि गर्न राजस्वका दरहरू न्युन गर्दै दायरा फराकिलो बनाइनेछ । करका दरलाई बाञ्चित सीमा भित्र राखिनेछ । प्रगतिशिल करको माध्यमबाट धनी र गरिब बिचको खाडल कम गर्दै लगिनेछ । राजस्वका थप क्षेत्रहरू पहिचान गर्न राजस्व सम्भाव्यता अध्ययन गरिनेछ । गैरकर राजस्व, सेवा शुल्क तथा दस्तुर संकलन गर्ने कार्य वडास्तरबाटै कम्प्युटराइज्ड पद्धती बाट प्रविष्ट गर्ने व्यवस्था मिलाईनेछ ।

द) गाउँपालिकाले पहिचान गरेर प्राथमिकतामा राखेका आयोजनाहरू तथा क्रियाकलापहरू कार्यान्वयन गर्न निजी क्षेत्र, स्थानिय तहमा कार्यरत गैरसरकारी संस्था ,सहकारी संस्था तथा स्थानीय सामुदायिक संस्थाहरू समेतलाई परिपुरक भुमिकामा परिचालन गरिनेछ,गैर सरकारी संस्थाहरूले बार्षिक रूपमा गर्ने कार्यहरूलाई गाउँपालिका कै वार्षिक वजेट तथा कार्यक्रममा समावेश गरिनेछ ।

ध) सार्वजनिक प्रशासनलाई स्वच्छ,सक्षम,निस्पक्ष पारदर्शी भ्रष्टाचारमुक्त जनउत्तरदायि र सहभागितामुलक बनाउदै स्थानीय सरकारबाट प्राप्त हुने सेवा सुविधामा स्थानीय जनताको समान र सहज पहुँच सुनिश्चित गरि सुशासनको प्रत्याभुति गरिनेछ । उचित र वस्तुनिष्ठ मुल्याङ्कनको आधारमा कार्यको प्रकृति हेरी गाउँपालिका र अन्तर्गतका

कर्मचारीलाई प्रत्येक गाउँसभामा उत्कृष्ट कर्मचारी घोषणा गरी पुरस्कृत गरिनेछ । कर्मचारीको क्षमता बिकासका लागि तालिम संचालन र पर्यटन काज जस्ता गैह्र मौद्रिक उत्प्रेरणाका साधनको प्रयोग गरी कर्मचारीको मनोबल उच्च बनाइनेछ । परम्परागत कार्यशैली, असभ्य व्यवहार, सेवाग्राहीप्रति हेपाहा प्रवृत्ति, आफुलाई शासक ठान्ने कर्मचारीलाई दण्ड-सजायको समेत ब्यवस्था मिलाइनेछ । सेवा प्रवाहलाई प्रभावकारी, छिटो छरितो, चुस्त दुरुस्त बनाउनका लागि सेवा प्रवाहमा प्रत्यक्ष खटिने कर्मचारीहरूका लागि सहज कार्य वातावरण सिर्जना गरिनेछ । सेवा प्रवाहलाई प्रविधि मैत्री बनाउदै गुणस्तरीय र भ्रष्टाचार विरुद्ध शुन्य सहनशिलताको नीति अवलम्बन गरिनेछ ।

न) सूचनाको हक(Right to Information) नागरिकको मौलिक हक हो । सूचना माग्ने, पाउने र प्रवाह गर्ने प्रणालीको विकास गरि दिनमिल्ने सूचनालाई प्रक्रिया पुर्याई उपलब्ध गराइने तथा उपलब्ध गराउन नमिल्ने सूचनाको हकमा कारण समेत खोलि सुसुचित गरिने छ ।

प) सेवा प्रवाहका सफ्टवेयरहरूलाई एकिकृत बनाई एकै प्रणालीबाट सञ्चालन गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ । गाउँपालिकाका सम्पूर्ण अभिलेखहरूलाई डिजिटलाईज गरी गाउँपालिकाको कार्यालयमा सूचना तथा अभिलेख व्यवस्थापन केन्द्रको स्थापना गर्न पहल गरिनेछ । पालिकालाई क्रमश Paper Less governments बनाइने छ । सबै वडाहरूमा सिस्टीभी क्यामेरा जडान गरि पालिका केन्द्रबाट वडाहरूको नियमित अनुगमन गर्ने व्यवस्था मिलाइने छ । गाउँपालिका तथा वडा कार्यालयबाट हुने सिफारिसहरूलाई **Web Based or Online** प्रणालीबाट गरिनेछ । गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरण डिजीटल प्रोफाईल निर्माण कार्य सम्पन्न भएको छ । यसै प्रविधिलाई अद्यावधिक राखिनेछ । बजेट तथा योजना निर्माण गर्दा यसैलाई आधार बनाई निर्माण गरिनेछ ।

फ) सार्वजनिक सेवा प्रवाहलाई चुस्त र मितव्ययी बनाउने, नागरिकले सेवा प्राप्त गर्दा हुने झन्झट हटाउने सेवाको लागत समय र गुणस्तरमा सुधार गर्ने। सेवा प्रवाहमा टोकन र टाइमकार्ड प्रणाली लागु गर्ने ।

ब) सार्वजनिक सेवा प्रवाहलाई चुस्त र मितव्ययी बनाइनेछ । नागरिकले सेवा प्राप्त गर्दा हुने झन्झट हटाउने सेवाको लागत समय र गुणस्तरमा सुधार गर्दै सेवा प्रवाहमा टोकन र टाइमकार्ड प्रणाली लागु गर्ने नीति लिइनेछ ।

भ) स्थानीय तह संस्थागत स्व मूल्याङ्कन (LISA) स्थानीय तह वित्तिय जोखिम मूल्याङ्कन (FRA) लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण (GESI AUDIT), स्थानीय आर्थिक विकासको मूल्याङ्कन (LED), गाउँपालिकाको कार्यसम्पादन मूल्याङ्कनमा उत्कृष्ट नतिजा ल्याउने गरी प्रशासनिक संयन्त्र सक्रिय गराइनेछ ।

म) दिगो विकासको लक्ष्य (सन् २०१६ -२०३०) लिएका लक्ष्य, उद्देश्यलाई स्थानीकरण गर्दै लगिनेछ ।

प) यस गाउँपालिका सिमाना जोडिएको छिमेकी स्थानीय तहहरु संग कार्यक्रम तथा योजना निर्माण तथा कार्यान्वयन गर्दा आपसी सहयोग, सहकार्य र सहअस्तित्वको मर्मलाई शिरोपर गरी साझेदारीमा कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।

फ) संघीय र प्रदेश कानूनमा भएको व्यवस्था विपरित सरकारी तथा सार्वजनिक सडक, जग्गा अतिक्रमण गरी वनाईएका घर टहर तथा जुनसुकै भौतिक संरचना सम्बन्धित निकाय संग समन्वय गरी यसै वर्ष हटाईनेछ ।

व) गाउँपालिकाबाट तालिम प्रदान गरिएको र विभिन्न सिपमुलक तालिम प्रदान गर्न आवश्यक जनशक्तिहरूको अभिलेख तयारी गरी जनशक्ति वैङ्क तयार गरिनेछ ।

अन्त्यमा,

वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम वनाउन मार्गदर्शन गर्नु भएकोमा गाउँ सभा सदस्यज्यूहरू, बजेट निर्माणका क्रममा सुझाव प्रदान गर्ने राजनीतिक दल, प्राज्ञ, अर्थविद्, राष्ट्रसेवक कर्मचारी, निजी क्षेत्र, सहकारी क्षेत्र, नागरिक समाज, आम सञ्चार जगत, करदाता, विकास साझेदार तथा आम माण्डवीवासी प्रति हार्दिक कृतज्ञता एवम् धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु । विगतका वर्षमा गाउँपालिकाले लिएका दीर्घकालीन क्षेत्रगत नीतिहरूको प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन हुन सकेमा माण्डवी गाउँपालिकाको भौतिक पूर्वाधार, आर्थिक, सामाजिक, साँस्कृतिक एवं मानवीय पक्षको विकासमा सकारात्मक प्रभाव पर्ने हुँदा यसको सफल कार्यान्वयनका लागि सम्बद्ध सबै सरोकारवाला पक्षहरूबाट सदा झैं निरन्तर सहयोगको अपेक्षा सहित प्रस्तुत नीति तथा कार्यक्रमको छलफलमा यस सभाबाट थप रचनात्मक सुझावहरूको अपेक्षा सहित हार्दिक कृतज्ञता प्रकट गर्दछु ।

धन्यवाद !

नम राज अधिकारी

अध्यक्ष

माण्डवी गाउँपालिका, जस्पुर, प्यूठान ।

मिति: २०८१/०३/०९